نشریه فرهنگ و ارتقای سلامت فرهنگستان علوم پزشکی
دوره پنجم، تابستان ۱۴۰۰، شماره دوم، صفحات ۲۵۸ تا ۲۵۹

نامه به سردبیر

نقش معنویت در ارتقای سلامت روانی کادر درمانی بیمارستان‌ها طی همه‌گیری کووید-۱۹

فرزین باقری شیخانگفشه[۱]، علی فتحی آشتیانی[۲*]

۱. دانشجوی دکتری تخصصی روان‌شناسی، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه تربیت مدرس، تهران، ایران
۲. * **نویسنده مسئول:** استاد مرکز تحقیقات علوم رفتاری، دانشگاه علوم پزشکی بقیه‌الله (عج)، تهران، ایران afa1337@gmail.com

دریافت مقاله: ۱۴۰۰/۰۴/۱۲ پذیرش مقاله: ۱۴۰۰/۰۴/۱۵

کرونا ویروس ۲۰۱۹ (Coronavirus 2019) برای اولین در تاریخ ۱۷ دسامبر ۲۰۱۹ شهر ووهان کشور چین شیوع یافت و در ۱۱ مارس ۲۰۲۰ طبق اعلام سازمان جهانی بهداشت (WHO) به یک بیماری همه‌گیر در سطح جهانی معرفی شد (۱). ویروس‌های کرونا شامل طیف گسترده‌ای هستند و تا به امروز انواع گوناگونی از آنها در سطح جهان شناسایی شده است که شایع‌ترین آنها نوع سندرم حاد تنفسی (سارس) در چین سال ۲۰۰۳ و نوع سندرم تنفسی خاورمیانه (مرس) در عربستان سعودی سال ۲۰۱۲ می‌باشند. اما قدرت ابتلاء و کشندگی بیشتر کووید-۱۹ موجب شد در طول شیوع کووید-۱۹، کادر درمانی بیمارستان‌ها به دلیل فشار کاری سنگین و محیط کار خطرناک تحت استرس زیادی قرار گیرند (۲). شرایط سخت‌کاری موجب بروز مشکلات سلامت روانی مانند اضطراب و افسردگی می‌شود. این مشکلات سلامت روانی بر حوزه توجه کادر درمانی، درک مطلب و توانایی تصمیم‌گیری تاثیر می‌گذارد که ممکن است مانع از توانایی آن‌ها برای درمان بیماران مبتلا به کووید-۱۹ شده و یا اثرات بلندمدتی بر سلامت جسمی و روان‌شناختی آن‌ها داشته باشد (۳). طی همه‌گیری کروناویروس ۲۰۱۹ کادر درمانی بیمارستان‌ها به صورت طولانی‌مدت فعالیت می‌کردند، درمان قطعی برای کووید-۱۹ نداشتند و با چالش‌هایی روبرو شدند که قبلا آن را تجربه نکرده بودند؛ به همین دلیل ممکن است سلامتی روانی این افراد دچار آسیب‌های متعددی شود (۴). پرستاران و پزشکان به دلیل کار زیاد، شب‌کاری، کمبود تجهیزات، عدم آشنایی و آموزش در برابر فجایع که باعث مرگ افرادی می‌شود درحالی‌که ممکن است در حالت عادی اتفاق نیفتاده باشد، ترس از آلوده شدن به کووید-۱۹ و انتقال آن به خانواده و بستگان، شاهد مرگ بیماران بودن و جدا شدن طولانی از خانواده فشار روانی قابل توجهی را در دوران کرونا تجربه کردند که سلامت روانی آن‌ها را تحت تأثیر قرار داد (۵).

یکی از متغیرهایی که می‌تواند در شرایط سخت و طاقت‌فرسا کمک‌کننده باشد، معنویت (Spirituality) و اعتقادات مذهبی است (۶). علاقه به بررسی رابطه معنویت و سلامت روانی و تأثیر آن در زندگی افراد، در سال‌های اخیر افزایش یافته و باعث شناسایی و درک روابط میان اقدامات معنوی و نقش آن در افزایش بهزیستی روان‌شناختی و سلامت جسمانی افراد شده است. معنویت اصطلاحی انتزاعی، ذهنی و پیچیده است که تعریف آن در فرهنگ‌های مختلف متفاوت است؛ اما در میان تمام تعاریف جامعیت و همگانی بودن معنویت و تلاش در جهت پرورش خویشتن، مشترک است (۷). از دیدگاه مسلمانان، معنویت به عنوان بخش جدایی‌ناپذیر دین و همراه همیشگی احادیث و قرآن کریم است، همچنین آن‌ها سلامت معنوی را به عنوان یک عنصر ضروری در مدل بهداشت روانی و جسمانی در نظر می‌گیرند (۸). پژوهش‌های انجام شده مشخص کردند افراد مذهبی و معنوی از نظر سلامت جسمانی و روانی در وضعیت بهتری قرار دارند. این افراد از معنویت به عنوان یک سازوکار مقابله‌ای برای مواجهه با فشارهای روانی بهره می‌برند (۹). مقابله مثبت معنوی با کاهش افسردگی و اضطراب همراه است و منجربه افزایش بهزیستی روان‌شناختی در افراد می‌شود. به عبارتی دیگر، اشخاص با استفاده از اعمال مذهبی به رنج و درد معنا می‌بخشند و آنها را قابل تحمل‌تر می‌کنند (۱۰). معنویت به عنوان یک درمان مکمل در مراقبت‌های بهداشتی و عاملی کلیدی در کاهش اختلالات روانی به ویژه اضطراب، شناخته می‌شود. در واقع، معنویت با توجه به قدرت ایمان و اعمال مذهبی افراد را از نظر سلامت جسمانی و روانی در وضعیت مناسبی قرار می‌دهد (۱۱). در این راستا، Koenig (۲۰۲۰) در پژوهش پیشنهادهایی در رابطه با افزایش معنویت در دوران همه‌گیری ویروس کووید-۱۹ ارائه کرده است که مضمون اصلی تمامی آنها این بود که اگر افراد تلاش کنند در دوران شیوع کرونا ویروس ۲۰۱۹ سطوح معنوی خود را ارتقا دهند و به مراتب عالی‌تر دست یابند؛ بهتر می‌توانند در مقابله با مشکلات روان‌شناختی گوناگون مانند استرس پس از سانحه، اضطراب، افسردگی و غیره ایستادگی کنند و از معنویت به عنوان منبعی ارزشمند در راستای افزایش تاب‌آوری خود استفاده کنند (۱۲).

[Downloaded from ijhp.ir on 2026-11-21]

در همین راستا، Chow و همکاران در پژوهشی انجام فعالیت‌های مذهبی در مقابل افسردگی و اضطراب را طی همه‌گیری ویروس کووید-۱۹ مورد بررسی قرار دادند. در این مطالعه ۲۰۰ نفر از کادر درمان بیمارستان‌های چین شرکت داشتند. نتایج به‌دست آمده نشان داد افرادی که از سبک‌های مقابله‌ای مذهبی مثبت استفاده می‌کنند از افسردگی و اضطراب کمتری برخوردار هستند. در مقابل، افرادی که سبک‌های مذهبی منفی دارند و بیشتر دنبال خرافات هستند سطوح بالایی از اضطراب و افسردگی را تجربه می‌کنند (۶). Prazeres و همکاران در پژوهشی دیگر، نقش معنویت و فعالیت‌های مذهبی را در پیش‌بینی ترس و اضطراب کووید-۱۹ مورد بررسی قرار دادند. ۲۲۲ کادر درمان کشور پرتغال در این پژوهش شرکت داشتند. یافته‌های این مطالعه نشان داد افرادی که در سطوح بالایی از معنویت قرار داشتند، استرس، ترس و اضطراب کمتری طی شیوع ویروس کووید-۱۹ تجربه کردند (۱۰).

با توجه به اینکه بیش از یک‌سال از شیوع کووید-۱۹ در جهان گذشته است و همچنان شاهد جهش این ویروس کشنده هستیم و کادر درمانی بیمارستان‌ها در خط مقدم مبارزه با کروناویروس ۲۰۱۹ قرار دارند و فشار روانی زیادی را متحمل می‌شوند، داشتن معنویت و اعتقادات مذهبی می‌تواند موجب ارتقای سلامت روان‌شناختی آنها شود تا با قدرت بیشتری به فعالیت خود ادامه دهند. بدین منظور لازم است کادر درمانی بیمارستان‌ها از نظر سلامت معنوی و روانی مورد بررسی قرار گیرند و در صورت لزوم مداخلات کمک‌کننده اتخاذ شود.

تضاد منافع

بین نویسندگان هیچ‌گونه تضاد منافعی وجود ندارد.

Latter Editor

The Role of Spirituality in Promoting the Mental Health of Hospital Staff during the COVID-19 Pandemic

Farzin Bagheri-Sheykhangafshe[1], Ali Fathi-Ashtiani[2*]

1. PhD Candidate in Psychology, Faculty of Humanities, TarbiatModares University, Tehran, Iran
2. ⁎**Corrospanding Author:** Professor, Behavioral Sciences Research Center, Baqiyatallah University of Medical Sciences, Tehran, Iran, afa1337@gmail.com

منابع

1. Cucinotta D, Vanelli M. WHO declares COVID-19 a pandemic. Acta Biomed 2020; 91(1):157-160.
2. Lorente L, Vera M, Peiró T. Nurses´ stressors and psychological distress during the COVID-19 pandemic: The mediating role of coping and resilience. J Adv Nurs 2021; 77(3):1335-44.
3. Kang L, Li Y, Hu S, Chen M, Yang C, Yang BX, et al. The mental health of medical workers in Wuhan, China dealing with the 2019 novel coronavirus. Lancet Psychiatry 2020; 7(3): e14.
4. Liu S, Yang L, Zhang C, Xu Y, Cai L, Ma S, et al. Gender differences in mental health problems of healthcare workers during the coronavirus disease 2019 outbreak. J Psychiatr Res 2021; 137: 393-400.
5. Vizheh M, Qorbani M, Arzaghi SM, Muhidin S, Javanmard Z, Esmaeili M. The mental health of healthcare workers in the COVID-19 pandemic: A systematic review. J Diabetes Metab Disord 2020; 19(2): 1-12.
6. Chow SK, Francis B, Ng YH, Naim N, Beh HC, Ariffin MA, et al. Religious coping, depression and anxiety among healthcare workers during the COVID-19 pandemic: a Malaysian perspective. Healthcare 2021; 9(1): 79.
7. Loureiro AC, Rezende Coelho MC, Coutinho FB, Borges LH, Lucchetti G. The influence of spirituality and religiousness on suicide risk and mental health of patients undergoing hemodialysis. Compr Psychiatry 2018; 80: 39-45.
8. Melhem GAB, Zeilani RS, Zaqqout OA, Aljwad AI, Shawagfeh MQ, Al-Rahim MA. Nurses' perceptions of spirituality and spiritual care giving: a comparison study among all health care sectors in Jordan. Indian J Palliat Care 2016; 22 (1): 42–49.
9. Fardin MA. COVID-19 epidemic and spirituality: A Review of the benefits of religion in times of crisis. Jundishapur Journal of Chronic Disease Care 2020; 9(2): e 104260.
10. Prazeres F, Passos L, Simões JA, Simões P, Martins C, Teixeira A. COVID-19-Related fear and anxiety: Spiritual-religious coping in healthcare workers in Portugal. Int J Environ Res Public Health 2021; 18(1): 220-231.
11. Rias YA, Rosyad YS, Chipojola R, Wiratama BS, Safitri CI, Weng SF. Effects of spirituality, knowledge, attitudes, and practices toward anxiety regarding COVID-19 among the general population in Indonesia: a cross-sectional study. J Clin Med 2020; 9(12): 3798.
12. Koenig HG. Maintaining health and well-being by putting faith into action during the COVID-19 pandemic. J Relig Health 2020; 59: 2205-2214.

[Downloaded from ijhp.ir on 2026-11-21]